ТЕРМИЗ ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA’LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

Илмий-инновацион журнал

Jurnal OAK Rayosatining 2022-yil 30-sentabrdagi 325/6-son qarori bilan filologiya fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan

2021-yildan buyon nashr etiladi

2025/ № 2.1-2

Termiz – 2025

Muassis:
Termiz davlat universiteti

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

ILMIY-INNOVATSION JURNAL

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan 2020 yil 19 oktyabrda 1122 raqami bilan ro‘yxatga olingan. Matnlarda foydalanilgan misol, ko‘chirma va ma’lumotlar aniqligi uchun mualliflar javobgardir. Jurnaldan ko‘chirib bosilganda manba qayd etilishi shart.

Bosishga ruxsat etildi: 28.05.2025
Qog‘oz bichimi: 70x85
Bosma tabog‘i: 5.94
Ofset bosma. Ofset qog‘ozi
Adadi: 100
Bahosi kelishilgan narxda
Buyurtma: 155-son

«TerDU bosmaxonasi»da chop etildi
Termiz shahri, Barkamol avlod ko‘chasi, 43-uy

Tahririyat manzili:
190111, Termiz shahri,
Barkamol avlod ko‘chasi, 43.
Telefon: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Rasmiy sayt:
www.philologicalresearch.uz

BOSH MUHARRIR:
Abduqodir TOSHQULOV,
iqtisod fanlari doktori, professor

TAHRIR HAY’ATI:
Bekpo‘lat Umurqulov, filologiya fanlari doktori, professor (bosh muharrir o‘rinbosari)
Shoxista Maxmaraimova, filologiya fanlari doktori, professor (mas’ul muharrir)
O‘ral Xoliyorov, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Olmos Ulviy Binnatova, f.f.d., professor (Ozarbayjon)
Karl Rayxl, f.f.d., professor (Germaniya)
Vali Savash yelok, f.f.d., professor (Turkiya)
Dorota Silviya, f.f.f.d. (PhD), dotsent (Polsha)
Muslihiddin Muhiddinov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Ibodulla Mirzayev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Abdi Mamatov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Suyun Karimov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Muhammadxon Hakimov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Nafas Shodmonov f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Dilmurod Quronov, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Murodqosim Abdiyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Baxtiyor Mengliyev, f.f.d., professor (O‘zbekiston)
Normat Yo‘ldoshev, f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)
Abdulla Xudoyqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Bobonazar Murtazayev, f.f.n., dotsent (O‘zbekiston)
Asqar Eshmo‘minov, f.f.d., dotsent (O‘zbekiston)
Obidjon Shofiyev, f.f.f.d. (PhD), dotsent (O‘zbekiston)
Zafar Umurqulov, f.f.f.d., dotsent, (PhD) (O‘zbekiston)
Nurali Amonturdiyev, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Hakim Ahmedov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Ahad Shukurov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Eshnazar Jabborov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Abdumurod Arslonov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sirojiddin Turdimurodov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Umida Raximova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Gulchehra Begmatova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Nargis Qurbonazarova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Muyassar Xolova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Shoira Omonturdiyeva, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Sherzod Turdiqulov, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Zaynura Qodirova, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Humayun Nadim Muhammad, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)
Dilrabo Ergasheva, f.f.f.d. (PhD) (O‘zbekiston)

Texnik muharrir: Bahodir To‘raliyev

Учредитель:
Термезский государственный университет

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

НАУЧНО-ИННОВАЦИОННЫЙ ЖУРНАЛ

Зарегистрировано Агентством информации и массовых коммуникаций при Администрации Президента Республики Узбекистан от 19 октября 2020 года под номером 1122.

Авторы несут ответственность за точность приведенных в текстах примеров, отрывков и данных. Необходимо указывать источник при копировании из журнала.

Разрешено к печати: 28.05.2025
Размер бумаги; 70x85
Печатный лист: 5.94
Офсетная печать: Офсетная бумага
Тираж: 100. Цена договорная
Заказ: 155

Печатано в «Типографии ТерГУ»
ул. Баркамол авлод 43, г. Термез

Адрес редакции:
190111, г.Термез, ул. Баркамол авлод, 43.
Телефон: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Официальный сайт:
www.philologicalresearch.uz

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:
Абдукадир ТАШКУЛОВ, доктор экономических наук, профессор

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Бекпулат Умуркулов, доктор филологических наук, профессор (зам. главного редактора)
Шохиста Махмараимова, доктор филологических наук, профессор (ответственный редактор)
Урал Холияров, ф.ф.ф.д. (PhD), доцент (Узбекистан)
Олмос Улвий Биннатова, д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Карл Райхл, д.ф.н., профессор (Германия)
Вали Саваш Елок, д.ф.н., профессор (Турция)
Дорота Сильвия, PhD, доцент (Польша)
Муслихиддин Мухиддинов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Ибодулла Мирзаев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Абди Маматов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Суюн Каримов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухаммадхон Хакимов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нафас Шодмонов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилмурод Куронов, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мурадкасим Абдиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бахтиёр Менглиев, д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Нормат Юлдашев, к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Абдулла Худайкулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Бобоназар Муртазаев, ф.ф.н., доцент (Узбекистан)
Аскар Эшмуминов, д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Обиджон Шофиев, д.ф.ф.н. (PhD), доцент (Узбекистан)
Зафар Умуркулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Нурали Амонтурдиев, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хаким Ахмедов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Ахад Шукуров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Эшназар Джаббаров, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Абдумурод Арслонов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Сирожиддин Турдимуродов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Умида Рахимова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Гульчехра Бегматова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Наргис Курбаназарова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Муяссар Холова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шаира Амонтурдиева, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Шерзад Турдикулов, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Зайнура Кадирова, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Хумаюн Надим Мухаммад, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)
Дильрабо Эргашева, д.ф.ф.н. (PhD) (Узбекистан)

Технический редактор: Баходир Туралиев

Institutor:
Termez State University

PHILOLOGICAL RESEARCH: LANGUAGE, LITERATURE, EDUCATION

FILOLOGIK TADQIQOTLAR: TIL, ADABIYOT, TA'LIM

ФИЛОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ: ЯЗЫК, ЛИТЕРАТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ

SCIENTIFIC-INNOVATIONAL JOURNAL

Registered by the Agency for Information and Mass Communications under the President's Administration of the of the Republic of Uzbekistan on October 19, 2020 under number 1122.

The authors are responsible for the accuracy of the examples, passages and data provided in the texts. The source must be specified when copying from the journal.

Approved for printing: 28.05.2025
Size of the paper: 70x85
Printed sheet: 5.94. Offset printing.
Offset paper. Circulation: 100
Price is negotiable
Order: 155. Printed at the «Printing House of the TerSU»
43, Barkamol avlod str. Termez city.

Address of Editorial Office:
190111, Barkamol avlod str., 43,
Termez city.
Phone: +998762231649

E-mail:
philologicalresearch@umail.uz

Official website:
www.philologicalresearch.uz

EDITOR IN-CHIEF:
Abdukodir TASHKULOV, doctor of economic sciences, professor

EDITORIAL BOARD:

Bekpulat Umurkulov, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (deputy chief editor)
Shohista Makhmaraimova, doctor of philological sciences, professor (Uzbekistan) (editor-in-chief)
Ural Kholiyorov, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Olmos Ulviy Binnatova, doct.of philol. sciences, professor (Azerbaijan)
Karl Rayxl, doct.of philol. sciences, professor (Germany)
Vali Salvash Elok, doct. of philol. sciences, professor (Turkey)
Dorota Silvia, PhD, associate professor (Poland)
Muslihiddin Mukhiddinov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Ibodulla Mirzaev, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Abdi Mmatov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Suyun Karimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muhammadkhon Khakimov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Nafas Shodmonov, doct.of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Dilmurod Kuronov, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Muradkasim Abdiyev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Bakhtiyor Mengliev, doct. of philol. sciences, professor (Uzbekistan)
Normat Yuldashev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Abdulla Khudaykulov, PhD (Uzbekistan)
Bobonazar Murtazaev, cand.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Askar Eshmuminov, doct.of philol. sciences, associate professor (Uzbekistan)
Obidjon Shofiev, PhD, associate professor (Uzbekistan)
Zafar Umurkulov, PhD (Uzbekistan)
Nurali Amonturdiev, PhD (Uzbekistan)
Hakim Akhmedov, PhD (Uzbekistan)
Ahad Shukurov, PhD (Uzbekistan)
Eshnazar Jabbarov, PhD (Uzbekistan)
Abdumurod Arslonov, PhD (Uzbekistan)
Sirojiddin Turdimurodov, PhD (Uzbekistan)
Umida Rakhimova, PhD (Uzbekistan)
Gulchekhra Begmatova, PhD (Uzbekistan)
Nargis Kurbanazarova, PhD (Uzbekistan)
Muyassar Kholova, PhD (Uzbekistan)
Shoira Omonturdiyeva, PhD (Uzbekistan)
Sherzod Turdikulov, PhD (Uzbekistan)
Zaynura Kadirova, PhD (Uzbekistan)
Humayun Nadim Muhammad, PhD (Uzbekistan)
Dilrabo Ergashova, PhD (Uzbekistan)

Technical editor: Bakhodir Turaliyev

МУНДАРИЖА

TILSHUNOSLIK

KURBANOVA MUHABBAT MATYAKUBOVNA,
SARBAROVA DILNOZA NOSIRJON QIZI
Deyksis va anafora tushunchalari: o‘xshash va farqliliklar 7

JUMANYAZOVA MUHABBAT XUSINOVNA
Xorazm vohasi folklori tilidagi muarrablar 10

KURBANAZAROVA NARGIS SHODIYEVNA
Qo‘ng‘irot etnonimining fonetik-fonologik
variantlarida semantik tafovut 13

BABAXANOVA DILAROM AXMATXANOVNA
O‘zbek adabiy tilida paremiyalarga xos xususiyatlar 18

O‘RAZOVA IQBOL ABDIKARIMOVNA
«Ko‘ngil» leksemasi va uning «tafakkur»
sememasidan shakllangan frazemalar tahlili 22

XOLOVA MUYASSAR ABDULHAKIMOVNA,
BOZOROVA ELINOR,
XOLIQULOVA ZARNIGOR
Alisher Navoiy korpusi tadqiqiga doir ayrim qaydlar 26

SAATOVA SURAYYO ISMAILOVNA
Individuallik – yozuvchi lisoniy shaxsini belgilashda muhim ko‘rsatkich
(J.Jovliyev asarlari misolida) 29

MUKUMOV MAKHMUD KHUDAYBERDIEVICH
Discourse and the formation of scientific meaning 32

IBODULLAYEVA KUNDUZ RUSTAM QIZI
Ilmiy diskursda janrlar masalasi va uning xususiyatlari 36

YADIGAROVA SITORA BAXRAMOVNA
Ingliz va o‘zbek tillaridagi kiyim va mato komponentli frazeologik
billiklarning konnotativ va denotativ ma’nolari 41

МИРЗАЕВА ШАХЛО РИЗАЕВНА,
РУЗИЕВА МУШТАРИ ХУСНИДДИН КИЗИ
Отличие синонимов от многозначных
слов в русском и узбкском языках 43

ХАЙДАРОВА ГУЛБАХОР ЮЛДАШЕВНА
Трансформация глагольной основы в прилагательное
с помощью суффиксов 47

ВАПАЕВА АНАХОН НАСУРИЛЛАЕВНА
Компонентный анализ активно употребляемых
единиц современной русской и узбекской лексики 51

ЙУЛДОШЕВА САОДАТЖОН ШУХРАТ КИЗИ
Формы обращения и речевого этикета в русскоязычных
и узбекоязычных онлайн-коммуникациях 55

МУНДАРИЖА

SOBIROVA GULSHANA FAXRIDDINOVNA
O‘zbek tili haqoratli so‘zlar izohli lug‘atini tuzish tamoyillari 61

YULBARSOV OCHILBEK OBIDJON O‘G‘LI
Neologizmlarning korpus tahlili yordamida tadqiq etilishi va
ularning konkordanslari asosida ma’lumotlar
bazasini shakllantirish tamoyillari 66

OQILA ABDULLAYEVA XOLMO‘MINOVNA
Turkiy tilshunoslikda dependency parsingga oid tadqiqotlar 72

HILOLAXON SHUHRATXON QIZI PO‘LATXONOVA
Neurolinguistic analysis of public speeches
on persuasive strategies in political rhetoric..... 78

TO‘YCHIYEVA ZULAYXO HAMROQO‘LOVNA
O‘zbek antroponimikasida ism tanlash masalalari..... 81

ADABIYOTSHUNOSLIK

УМУРЗОҚОВ БАҲРИДДИН САФАРОВИЧ
Алий Сафий Ҳиравий қаламига мансуб янги топилмалар 84

XALILOVA SHOHISTA MUHAMMADI QIZI
Rey Bredberining asarlari va o‘zbek adabiyotida
anti-utopik mavzularning qiyosiy tahlili 89

ABDIVALIYEV OBITJON ODILJONOVICH
Abdulla Qahhorning «Boshsiz odam»
hikoyasida huquqsiz ayol timsoli 92

QARAQULOV AZIZBEK
Inson va tabiat muammosining o‘rganilishi..... 94

TA’LIM

SHAMSIDDINOVA DILAFUZ FAXRIDDINOVA
The efficacy of contextual learning through extensive reading
and listening in enhancing esl speaking vocabulary 99

Filologik tadqiqotlar: til, adabiyot, та'lim. 2025; 3-4
ISNN: 2181-1741 (Print)
ISNN: 2181-1725

ALISHER NAVOIY KORPUSI TADQIQIGA DOIR AYRIM QAYDLAR

Xolova Muyassar Abdulhakimovna,
Termiz davlat universiteti o'zbek tilshunosligi kafedrasi dotsenti, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori

Bozorova Elinor,
Termiz davlat universiteti Filologiya va tillarni o'qitish: o'zbek tili yo'nalishi talabasi

Xoliqulova Zarnigor,
Termiz davlat universiteti Filologiya va tillarni o'qitish: o'zbek tili yo'nalishi talabasi

Navoiyning lisoniy olami shu qadar ulkan va behudud ummonki, mutaxassislardan har doim qunt, e'tibor talab qiladi va tadqiqotchilar tadqiqot manbai sifatida xizmat qiladi[1]. Mir Alisher Navoiy dunyo tafakkuri tarixi, adabiyoti va lingvistika sohasida o'zining abadiyatga daxldor asarlari bilan turkiy xalqlarning ma'naviy siymosini yarata olgan hamda asarlarida tarannum etgan ezgu g'oyalari bugungi kungacha o'z ahamiyatini yo'qotmay kelayotgan so'z san'atkori hisoblanadi[2]. Aytish joizki, jahon va o'zbek tilshunosligida uning shaxsiyatini o'rganish, tadqiq va talqin etish, asarlarining tarjimasi, g'oyaviy mundarijasi haqida talaygina tadqiqotlarni tahlilga tortish mumkin. Jumladan, O.D.Davlatov «Alisher Navoiy she'riyatida Qur'on odatlari va hadislarining badiiy talqini», H.P.Eshonqulov «Alisher Navoiy g'azaliyotidagi ishq poetikasining qiyosiy-tipologik tahlili» (Xazoyin-ul maoniy misolida), N.S.G'ulomova[3], Sh.T.Norqulova[4], G.N.Ashurova[5]., F.M.Iskandarov[6], M.X.Abdulhayrov[7], S.Z.Umarova[8], M.Tojiboyeva[9], N.Bekova[10] «Alisher Navoiyning hamd g'azallari va «Ruh ul-quds» qasidasining badiiyati» va boshqa o'nlab nomzodlik va doktorlik dissertatsiyalari yozildi. Shuningdek, nemis olimi A.Kurellaning «Buyuk shoirning qayta kashf qilinishi» nomli tadqiqoti g'arb navoiyshunosligida yangi bosqichni boshlab berdi. Ushbu izlanishlardan so'ng M.Sabtel, V.Feldmen, D.Genchturk, D.Devin, K.Adaxl, G.Dik, N.Vomsli va M.Toutantning ilmiy tadqiqotlari diqqatga sazovordir.

Eski o'zbek adabiy tili, xususan Navoiy tili xalqimiz ijodiy qudratining bebaho mahsulidir. U hozirgi adabiy tilimiz shakllanishida zamin va tayanch manba bo'ldi. Shu bilan bir qator-da, eski o'zbek adabiy tili, jumladan Navoiy tili, bu tilda yozilgan va saqlanib kelayotgan adabiy, tarixiy, ilmiy va boshqa manbalar xalqimiz uchun bitmas-tuganmas ma'naviy xazinadir. Bu xazinadan oladigan ruhiy ozuqamiz bugungi va kelgusi aqliy-ma'naviy hayotimizning to'laqonli va sog'lom kechishiga yordam beradi. A.Navoiy lisoniy olamining biz uchun qimmati va ahamiyati mana

[1] Qo'chqortoyev I. So'z ummonidagi gavharlar. 2018. 13.05. // havola: https://kh-davron.uz/kutubxona/alisher-navoiy/iristoy-qochqortoyev-soz-ummonidagi-gavharlar.html

[2] Sirojiddinov Sh., Yusupova D., Davlatov O.. Navoiyshunoslik. Darslik. Tamaddun, - T.: 2018. –B. 3. –B.lar. 520.

[3] G'ulomova N. Alisher Navoiy mualliflik korpusi va uning semantik teglari bazasini yaratish. F.f.f.d. (PhD) diss. –Toshkent, 2022. B.lar. 190.

[4] Norqulova Sh. Alisher Navoiy g'azallarida ko'z va qosh timsolining badiiy talqini. F.f.f.d. (PhD) diss. –Termiz, 2023. B.lar. 164.

[5] Ashurova G.N. Mustaqillik davri o'zbek adabiyotida Alisher Navoiy obrazini badiiy talqini. . F.f.d. (DSc) diss. –Toshkent, 2023. B.lar. 269.

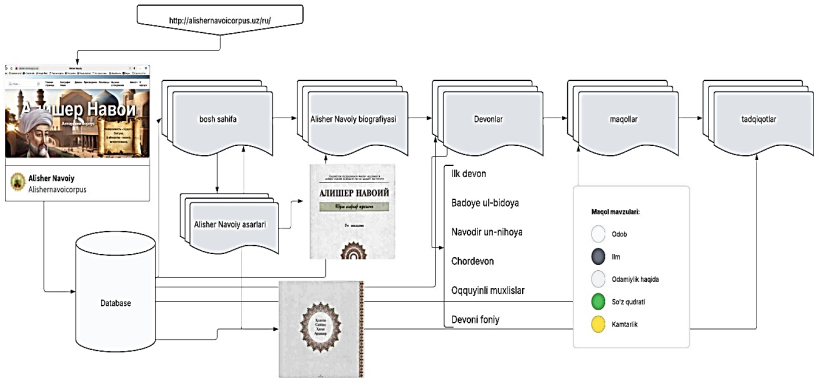
[6] Iskandarov F.M. Alisher Navoiy dostonlaridagi na'tlar poetikasi. . F.f.f.d. (PhD) diss. –Toshkent, 2023. B.lar. 164.

[7] Abulhayrov M.X. Navoiy asarlari matni tabdilini amalga oshirish usullari, tamoyillari va amaliy masalalari. . F.f.f.d. (PhD) diss. –Toshkent, 2020. B.lar. 261.

[8] Umarova S.Z. Suyuma G'aniyeva ilmiy-adabiy merosi: tadqiqot usullari va mezonlari. F.f.f.d. (PhD) diss. –Toshkent, 2021. B.lar. 133.

[9] Tojiboyeva M. Alisher Navoiyning "Ilk devon"idagi arabcha so'zlarning leksik-semantik talqini. Fil. fan. nomz. … diss. avtoref. –ToshkenT, 2001.

[10] Bekova N. Alisher Navoiyning hamd g'azallari va "Ruh ul-quds" qasidasining badiiyati. Fil.fan.nomz.diss. - Buxoro,2003

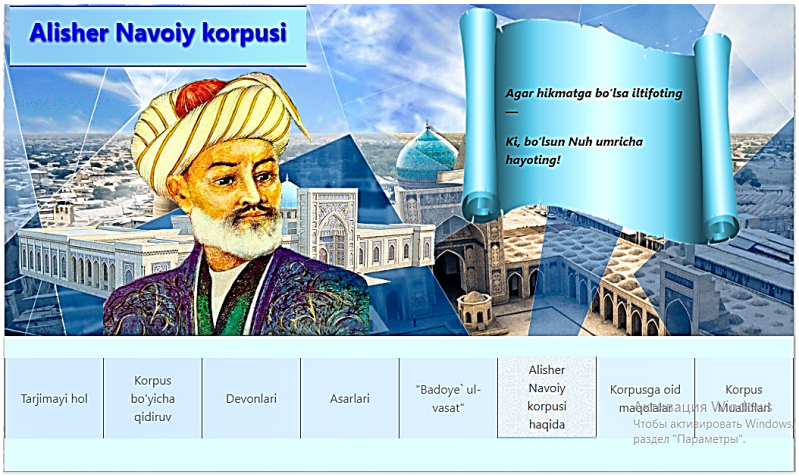

1-chizma. **http://alishernavoicorpus.uz/ru/ sayti ma'lumotlar bazasi**

shunda[1] desak, mubolag'a bo'lmaydi. Biroq bugungi kunda yosh avlod har qanday ma'lumotlar oqimini, nafaqat kitob o'qish orqali, balki texnologik yangiliklardan foydalanish vositasida olishni ma'qul ko'rishadi, bu esa ma'lumotlar berishda va qabul qilishda eng optimal yo'llar topishga undaydi, shuning barobarida shoir va yozuvchilarning mualliflik korpuslarini tuzishni, lingvistika amaliyotini taqozo etadi[2]. O'zbek tili mualliflik korpusi lingvistik asoslari Sh.Hamoryeva izlanishlarida batafsil yoritilganligini hisobga olsak, uning amaliyotga joriylanishi tilshunoslar, leksikograflar, kompyuter lingvistlari, dasturchilar, tarjimonlar, o'qituvchilar va boshqa soha mutaxassislari uchun keng foydalanish imkoniyatini yaratadi. Mualliflik korpuslari zamonaviy lingvistika va adabiyotshunoslikda muhim vosita bo'lib, ular yordamida mualliflarning til uslubi, ijodiy xususiyatlari va asarlarining lingvistik tahlilini amalga oshirish mumkin[3].

Xuddi shu jarayonlar Alisher Navoiy ijodiga doir amaliy tadqiqotlarda ham ko'zga tashlanib bormoqda, ya'ni bu borada Nargiza G'ulomova[4], Manzura Abjalova[5], Sh.Sirojiddinov[6] ning olib borgan tadqiqotlari diqqatga sazovordir. (1-rasm)[7]

Xususan, N.G'ulomova ushbu korpusda olib borilgan tadqiqotlarga to'xtalar ekan, birgina so'zning morfem tahlil qilishda so'zning barcha morfemalari

1-rasm. **Alisher Navoiy korpusi o'zbek muxlislari uchun interfeys**

[1] Qo'chqortoyev I. So'z ummonidagi gavharlar. 2018. 13.05. // havola: https://kh-davron.uz/kutubxona/alisher-navoiy/iristoy-qoch-qortoyev-soz-ummonidagi-gavharlar.html

[2] Хамроева Ш. Ўзбек тили муаллифлик корпусини тузишнинг лингвистик асослари: Филол. фан. бўйича фалсафа доктори (PhD)… дис //Бухоро, 2018.–250 б. – 2018.

[3] G'ulomova N. Alisher Navoiy g'azallarini grammatik teglash. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, June 2024, p.2. pp. 13-17. https://www.ijournal.uz/index.php/jartes/article/view/1216

[4] G'ulomova N. Alisher Navoiy g'azallarini grammatik teglash. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, June 2024, p.2. pp. 13-17. https://www.ijournal.uz/index.php/jartes/article/view/1216

[5] Abjalova M., Gulomova N., Xasanova G. Alisher Navoi Author's Corpus: Relevance, Necessity and Significance

[6] Sirojiddinov S. et al. The Problem of the Archaic Words' Semantic Description in the Alisher Navoi Authorship Corpus //2024 9th International Conference on Computer Science and Engineering (UBMK). – IEEE, 2024. – C. 48-53.

[7] http://v1.alishernavoicorpus.uz/korpus_haqida/

So‘z	Yetakchi morfema	Ko‘makchi morfema		
		So‘z yasovchi morfema	Shakl yasovchi morfema	
			Lug‘aviy shakl yasovchi	Sintaktik shakl yasovchi
dilistonim	dil	-iston	-	-im
bemiqdor	Miqdor	be-	-	-
xabarsiz	Xabar	-siz	-	-
oqara	oq (sifat)	-ar	-a	-
yo‘llanmoq	yo‘l	-la	-n, -moq	-
kulgu (kulgi)	kul (fe’l)	-gu (-gi)	-	-
yig‘latadur	yig‘i (ot) (unli fonema tushishi)	-la	-t,	-adur (-adi)
bekaslik	Kas	be-, -lik	-	-
qilibon	qil (moq)	-	-ibon (-ib)	-
orazingni	Oraz	-	-	-ing, -ni

Активация Wi
Чтобы активиров

2-chizma. **Navoiy korpusida ko‘makchi morfemalarning akslanishi**

(ham yetakchi morfema, ham ko‘makchi morfema) alohida tahlil qilinishini ta’kidlaydi va nomehribonim so‘zini morfem tahlil qilganda mehribon –yetakchi (asos morfema), no-, -bon ko‘makchi morfema, vazifasiga ko‘ra so‘z yasovchi morfema, -im – ko‘makchi morfema, vazifasiga ko‘ra shakl yasovchi, sintaktik shakl yasovchi morfema sanalishini, demak, nomehribonim so‘zi to‘rtta ma’noli qismga bo‘linishini aytib o‘tadi, ya’ni: bitta yetakchi morfema va uchta ko‘makchi morfema ko‘rinishida. Bu tahlil jadvalda quyidagicha ko‘rinish hosil qilishini amaliyotga tadbiq etilishini ko‘rsatib o‘tadi (2-chizma)[1]

Navoiy mualliflik korpusidan mutafakkir so‘z birliklarining barcha lingvistik xususiyatlari, undagi o‘zgarishlar – o‘sha davr nuqtayi nazarida tildagi yangilanish va bugungi ijtimoiy hayotda so‘zlarning iste’moldan chiqishi, faollashish va passivlashish holatlari hamda lingvistik hodisalari haqida tezkor, aniq va to‘liq ma‘lumotni oladi, osonlik bilan turli tipdagi katta hajmli akademik lug‘atlar tuzish, matnlarga avtomatik ishlov berish imkoniyatini yaratadi. Mualliflik korpuslaridagi ma’lumotlarning ilmiy manbalar asosida tahrir qilinganligi, unda berilgan ma’lumotlarning aniqligliligi va ishonchliligini kafolatlaydi hamda lingvistik hodisalarning butun spektrini to‘liq aks ettirishi bilan ularni har tomonlama va obyektiv o‘rganishga imkon beradi[2].

Rezyume. Alisher Navoiy ijodi Sharq adabiyoti va madaniyatiga muhim o‘rin tutadi. Bugungi kunda korpus lingvistikasi metodlari ushbu ijodning ilmiy tahlil qilish jarayonini tashkil etishda muhim bosqichlardan biridir. Ushbu maqolada Alisher Navoiy asarlari korpusini yaratish ehtiyojlari va tadqiqotlarda amaliy jihatlari va natijalari doirasida mulohaza yuritilgan.

Resume. The creativity of Alisher Navoi occupies an important place in Eastern literature and culture. Today the methods of corpus linguistics are one of the important stages in organizing the process of scientific analysis of this work. The article discusses the necessity of creating a corpus of Alisher Navoi’s works, as well as its practical aspects and research results.

Резюме. Творчество Алишера Навои занимает важное место в восточной литературе и культуре. Сегодня методы корпусной лингвистики являются одним из важных этапов в организации процесса научного анализа этого произведения. В статье рассматриваются необходимость создания корпуса произведений Алишера Навои, а также его практические аспекты и результаты исследований.

[1] G‘ulomova N. Alisher Navoiy g‘azallarini grammatik teglash. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, June 2024, p.2. pp. 13-17. https://www.ijournal.uz/index.php/jartes/article/view/1216.

[2] G‘ulomova N. Alisher Navoiy g‘azallarini grammatik teglash. Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences, June 2024, p.2. pp. 13-17. https://www.ijournal.uz/index.php/jartes/article/view/1216.// G‘ulomova N. Mualliflik korpuslarining ta’lim jarayonidagi ahamiyati. // Kompyuter lingvistikasi: muammolar, yechim, istiqbollar. Xalqaro ilmiy-amaliykonferensiya. Vol.1.Is..01.2022.